

Jesenska opazovanja v naravi

// Špela Ambrožič, Mojca Jernejc Kodrič, Franc Pohleven, Metka Škornik, Petra Vrh Vrezec

v gozdu

kratkoprsti plezalček (*Certhia brachydactyla*)

Ta spretni plezalec se po drevesih navadno vzpenja okoli debla v spiralah od spodaj navzgor in se pri tem opira na svoj rep. Kratkoprsti plezalček je sestrska vrsta dolgoprstega, vendar je v Sloveniji bolj razširjen in vezan predvsem na svetle nižinske mešane in listnate gozdove, parke in visokodebelne sadovnjake. Po videzu sta si vrsti precej podobni, kratkoprsti je temnejši in ima daljši kljun od dolgoprstega plezalčka, ki naseljuje višje lege. Bolj zanesljivo je ločevanje vrst po dolžini napeva, ki je pri kratkoprstem trikrat krajša, traja okoli ene sekunde, in preprostejša, predvsem pa znatno tišja in zato manj slišna. foto: Tomi Trilar

gozdna voluharica (*Myodes glareolus*)

Kje to voluharico z značilno rdečerjavim hrbtom lahko srečamo, nam izda že njeno ime. Živi predvsem v listnatih in mešanih gozdovih z gosto podrastjo, pa tudi v grmičevju in živih mejah. Opazimo jo lahko, kadar na gozdnih tleh urno išče hrano ali spretno pleza po drevesih in grmih. Dejavn je ponoči in podnevi, še najbolj pa v mraku. Jeseni je pri iskanju hrane še posebej prizadevna, saj si pripravlja zaloge za zimske dni. Teknejo ji semena, plodovi in druga rastlinska hrana, glive ter nevretenčarji. Tik pod površjem koplje rove, skozi gosto podrast pa se giblje po utečenih prehodih. foto: Tomi Trilar

ob vodi

čopasta čaplja (*Ardeola ralloides*)

Nevpadljiva čaplja rjavo-drap barve je samotna ptica. Navadno čaka v zasedi, zavetju gostega trsja nad vodo ali na kupu plavajočega rastlinja, da mimo priplava riba, vodna žuželka, še bolj pa ji grede v slast žabe in druge dvoživke. Pogosto se zadržuje tudi med pasočo se živino. V jesenskih mesecih postaneta njena glava in zunanji del vratu progasta, medtem ko sta v času svatovanja bolj okrasto-rumena. V času gnezditve so čopasto čapljo opazovali na Ljubljanskem barju, Cerkniškem jezeru, v Račah in Radomljah, nedavno pa še v Škocjanskem zatoku, Ormožu in na Medvedcah, a njene gnezditve niso potrdili. foto: Alen Ploj

črni potapnik (*Hydrophilus piceus*)

V bogato zarasli stoječi vodi živi eden največjih hroščev pri nas, ki pa je navkljub svoji velikosti za marsikoga neopazen. Zraсте do pet centimetrov in se skriva v vodnem rastlinju, kjer se prehranjuje. Ker lahko leti, se lahko preseli v drugo vodno telo. V Sloveniji je redka vrsta. Najpogosteje jo najdemo v vzhodni Sloveniji ob reki Muri, kjer so še ohranjeni številne mrtvice, mrtvi rokavi in opuščene gramoznice. Vrsto vse bolj ogroža uničevanje vodnih teles, predvsem zaradi ribolovnih in kmetijskih dejavnosti. Če jih ne bomo varovali, bo morda črni potapnik ostal neopazen za vedno. foto: Al Vrezec

na travniku

beločela gos (*Anser albifrons*)

Srečanje z beločelo gosjo v Sloveniji ni prav pogosto. Mogoče je sicer od pozne jeseni do pomladi, a večina opazovanj je januarskih, ko so vodna telesa v vzhodnejših in severnejših krajih od nas zamrznjena. Severno gostjo prepoznamo po vpahljivi široki belini okoli korena kljuna in črnih lisah po trebuhu. Pri nas v manjših jatah redno prezimuje le ob Ormoškem jezeru, občasno pa tudi na Ptujskem jezeru in drugih bližnjih akumulacijah, v Sečoveljskih solinah, Škocjanskem zatoku ipd. Podnevi se hrani na njivah ter travnikih, zvečer pa v jatah odleti prenočevat na odprte vodne površine.
foto: Duša Vadnjajl

jesenski podlesek (*Colchicum autumnale*)

Jesen je tu. V sivini jutra med travami otaviča zbuja pozornost nežno vijolični cvetovi jesenskega podleska. Posamič, v parih, redko so v troje. Zaman iščemo zelene liste. Ti bodo pogladi spomladi, med njimi pa se bodo razvile semenske glavice. Kmetje ga niso veseli. Ve se, rastlina je strupena, že pet gramov semena je smrtni odmerek za odraslega človeka. Strupeni so tudi živi. Mnogi se spomnimo, kako smo pobirali napol suhe rastline med senom, preden so ga spravili za zimsko hrano živali. A kar je strup, je tudi lek. In res ga, le v standardiziranih pripravkih, uporabljajo tudi danes, za zdravljenje putike, recimo.
foto: Tone Trebar

okoli našega doma

planinska kavka (*Pyrrhocorax graculus*)

Družabna rumenokljuna, oranžnonoga vrana je prebivalka visokogorja nad gozdno mejo. V jesensko-zimskih mesecih v jatah po nekaj deset osebkov dnevno priletava v doline, kjer se prehranjujejo. Najbolj znana kraja, kamor se planinske kavke priselijo že jeseni in ostanejo vso zimo, sta Kranjska gora in Mojstrana. V gorskem svetu, kjer je človek stalno naseljen, so te selitve manj pogoste zaradi zadovoljive količine hrane. Pri nas v alpskem visokogorju gnezdi od 800 do 1.200 parov te zaupljive spremljevalke planincev, vajene hrane iz planinskih nahrbtnikov.
foto: Vlado Jehart

siva hišna goba (*Serpula lacrymans*)

Siva hišna goba ali solzivka je zelo nevarna razkrojevalka vgrajenega lesa, zato jo splošno imenujejo hišni lesomor. V zatohlih, vlažnih prostorih razvije na površini lesa bujno belo puhasto podgobje in tako razkrajja lesene strope, tramove, podboje vrat, okenske okvirje, pohištvo, parket ipd. S sivimi rizomorfi (vrvičaste tvorbe podgobja) se siva hišna goba z mesta okužbe razširja pod ometom, parketom, različnimi sintetičnimi talnimi oblogami na vse predmete iz lesa in celuloze, celo v temelje in zidove. Z razkrojem lesa si sama ustvarja vodo, zato je z izsušitvijo ne moremo uničiti in je za zatrtje potrebna strokovno zahtevna temeljita sanacija.
foto: Franc Pohleven